

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Adami Contzen E Societate Iesv, SS. Theol. Doct.
Commentaria In Qvatvor Sancta Iesv Christi Evangelia**

Contzen, Adam

Coloniæ Agrippinæ, M.DC.XXVI

Quis miraculi effectus?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83011](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83011)

VERSVS 5.

Cum subleuasset ergo oculos Iesus & vidisset quia multitudo maxima venit ad eum, dixit ad Philippum: Unde ememus panes, ut manducent hi?

QVÆSTIO I.

Cur interrogat Philippum?

§. 1. Singulare est, quod Ioannes ait Philippum a Domino interrogatum; qui respondit: ducentorum denariorum panes non sufficere, ut unusquisque modicum quid accipiat. Constare nobis non potest, cur Philippum interroget, nam de quouis alio quæri causa posset, cur hunc potius quam illum quæstione pulsate dignetur? Coniectura est, ideo factum, quod Philippus Bethsaida oriundus loca finitima accurarius nosset, & opportuna consilia suggerere posse videretur. Verum Euangelista causam reddidit, & ait: Temans enim. Syrus expressius: ut tentaret. Nempe tentatione non seductionis, sed ut cap. 3. inueniret illos dignos se. Interrogat non ut ignorata disceret, sed ut discipulo adhuc rudi sibi & alii tarditatem propriam ostendat; ut inquit Aleuinus. Nam manifestat. illam ipse peruidere nondum poterat. Quinetiam, quod recte Theodoret. admonet, ut aliis ostendat, quam infima sit fides discipulorum. Sciebat enim ille omnia quæ erat facturum, imo etiam quid Philippus responsurus. Itaque cum ab retinendo populo eum dehortari conarentur, ipse è contratio, quærit illa ex quibus constet, deesse comæatum: ut ad æstimandam miraculi magnitudinem animos præparet.

Philippum cur roget?

Discipulos interrogat non ut ignorata disceret, sed ut discipulo adhuc rudi sibi & alii tarditatem propriam ostendat; ut inquit Aleuinus. Nam manifestat.

interrogat non ut ignorata disceret, sed ut discipulo adhuc rudi sibi & alii tarditatem propriam ostendat; ut inquit Aleuinus. Nam manifestat.

Versu 1. quidam legunt ἑξῆς ἄρτοι pro ἑξῆς ἄρτοι, errore scriptoris, qui tamen ex Syro originem habet, in quo legitur סביריט Teberius. V. 4. dies festus, Græce ἑορτή, festum, ita & Syrus. V. 7. modicum, Syrus בליל בליל חר חר Chad chad calil calil, vnus vnus, parum parum, seu leue leue.

VERSVS 9.

Est puer vnus hic, qui habet quinq; panes hordeaceos & duos pisces, sed hæc quid sunt inter tantos?

QVÆSTIO I.

Qui panes & pisces?

§. 1. Syrus appellat גריטן geritzan, quod tortam seu placentam significat. Sic Prouerb. 6. vbi tamen per ט, non per פ legitur, videtur autem esse ab Hebræo טא garas, quod est frangere, comundere. Hinc enim farina, & qui ex illa panis. Sic & 1. Reg. 10. Exod. 12. Genes 18. Syrus pro eo, quod in Græco est, εἰς πάντας, posuit להלן להלן lehalin calhun, ad eos omnes. §. 2. Pisces Græcus vocat ὀψῆδες ὀψῆδες, quod est coquere, assare, pisciculos minutos fuisse constat; nam & nomen hoc diminutiuum est, alioqui ὀψῖον & ὀψῆς est omne id, quod panis additur, sic Terent. Adelphis, pisces vocat obsonium. Distribuit vero ex piscibus, quantum voluerunt; legendum enim est ὀψῆδων plurali, non ὀψῆδων, voluit, quamuis non desint libri, qui sic habent. Versu 10. pro ὅτι quasi in Syro est: בבניא Be-

ὀψῆδων.

menais, in numero. Versu vndecimo varia lectio est. Græci plerique habent, δέδωκε τοῖς μαθηταῖς, et ἡ μαθηταῖς τοῖς ἀνακειμένοις, distribuit discipulis, discipuli vero discumbentibus. Noster habet, distribuit discumbentibus, ita quoque Syrus, multi codices græci, Cyillus, & Theophylactus. Græcaigitur lectio variat, nostra constans est. Colligi fragmenta iubet, ne pereant, ὡς π δόξα σου. Ne quid percat, ita & Syrus. Cætera in Matthæo sunt expolita.

§. 2. Indignatur hoc loco Daniel Tossanus, Catholicos verborum suorum efficacie transubstantiationem tribuere: ipse benedictioni primæ, crescit & multiplicamini, adscribere mallet.

Respondeo. Verborum non esse eam vim, neque Deo vim si ab angelis profertentur; omnipotentie Dei illam efficaciam esse, quæ in creaturis operatur secundum propositum voluntatis, & instrumentis vitur quibus ipsi placitum est. ipse dixit, & facta sunt. Perquam autem ridiculum est, ex prima benedictione, Crescite & multiplicamini, panum multiplicationem dicere exortam. Illa namque benedictio rerum naturalium, atq; adeo animalium, & hominum incrementa sanxit, hæc noua panes ratione multiplicauit. Eiusdem tamen potentia est, & illa, & hæc mutatio. Qui enim ex nihilo fecit omnia, ex paucis etiam multa facere potuit. Nec hoc modo corpus Christi destruitur: manet enim integerrimum, & natura sua sibi commensuratum, concinnum; loco tamen aliorum cito corporum non adæquatur, nec tamen in immensum funditur, aut extenditur, ut Flacciani imaginantur. Nec Athanasius veritatem manducationis negat, cum spiritalem asserit. Non enim spiritualitatem veritatis, sed Capernaiticæ lanienæ opponit, de cuius sententia c. 51. tractabo.

VERSVS 41.

Illi ergo homines cum vidissent quod Iesus fecerat signum dicebant: Quia hic est vere propheta, qui venturus est in mundum.

QVÆSTIO I.

Quis miraculi effectus?

§. 1. Duplex describitur. Nam primo vocant prophetam, non quemuis, sed τὸν ἐρχόμενον venientem, seu qui venturus erat, de Messia enim sermo est. Deinde venire, & rapere eum ac regem facere cogitabant. Prophetam quidem fore Messiam ex Deut. 18. 15. constabat. Quomodo autem venturus erat, si iam aderat? in Græco quidem textu questio nem non habet loquendi modus, nec in Syro, est enim ἔρχομαι veniens. At noster ἐρχόμενον interpretatur qui venire debebat, aut loquitur de toto Christi officio, venisse credebant, ideo applaudunt, sed venturum ad perfectum redemptionis opus expectabant. Augustinus tract. 24. in Ioannem. Adhuc sitite ideo Christum prophetam putabant, quia super sanctorum decumbent. Erat autem ille Dominus prophetarum, impletor prophetarum, sanctificator prophetarum, sed & propheta, nam & Moysi dictum est; Suscitabo eum prophetam similem tui. Similem secundum carnem, non secundum manifestationem. Quod si quis ieiunior esse interpretetur, ut more consueto loquantur, eos imitari, qui Messiam venturum dicebant, non repugno. §. 2. Nunc Iudæorum nonnulli Messiam fore prophetam negant, & locum Moisi, de quouis propheta fuit, inier-

interpretantur. Verum cum toties futura prädixerit, adeo ipsam Ierosolymorum desolationem non potest negari cum spiritum prophetia habuisse.

§. 3. Alter effectus est, commotio populi, quo conspirant, ut venirent, & regem crearent. Nam beneficentia in priuatis minus mouebantur, at pascere in solitudine tam facile populos plane regium arbitrabantur. Quinque nec magni illi panes erant, hominum quinque millia præter mulieres & paruulos, quos duplo numero fuisse credibile est, ut in vniuersum quindecim hominum millia fuerint, an illo facto peccarint inter auctores controuertitur; errasse quidem manifestum est, non enim Messias regiam potestatem mundano more usurpaturus erat, ut illi, & in hodiernum vsque diem Iudæi opinantur, non enim ad Christi regnum spiritale animos attollant, sed exterrantur pompæ, & vmbriticæ potestatis inani specie detinentur, alioqui & Nathanael regem appellat, & qui eum in vibem cum pompa inducunt regnum eius asserunt. Caluinus in eo multus est, ut populi factum accuset; & generatim concludit, nihil cuiquam suo iudicio, nisi expressa scriptura præcunte agendum. Quod Christus ipsemet refutat, dum in solenni pompa ramorum ornatum, vestium proiectionem, clamorem, & plausum, quorum nihil in inferat, non approbat modò, verum etiam contra Pharisæos defendit. Cum ergo Messiam regem fore sciant, eumque sanctissimum, iustissimum, potentissimum, sui muneris esse iudicant eum agnoscere, nominare, illique, ut regni speciem præferret, assistere. Ita Beda, & Cyrillus laudabile eorum factum esse censet. Certe rex est Messias, imò Dauidem eum nominare solebant; itaque in I. Sanedrin c. Helec, ait R. Iehuda: Dixit R. futurum est, ut statuat Deus Israël alterum Dauid, & Magistri seu Rabbanam in Ose. 3. *ipse*, aiunt, *rex Messias*. Sic in Psalmo 17. R. Tanhuma, & in Ierem. 30. R. Ionathan, quemadmodum olim Dauidi adhaerebant; ita nunc quoque Messiam honorandum putabant. Neque periculose faciebant; de potentia enim non dubitabant, magnos ad eum fore concursus; non erat ambiguum, non modo Romanorum odio, sed etiam spe orientis Monarchiæ. Regem factum suis militibus annonas & opes daturum existimabant. Quid enim illi obstat, qui in solitudine factis panibus militem paceret? vulneratos, ægros, verbo perfanaret? occisos resuscitaret? Facile erat tali imperatori totum orbem subijcere, imò ad eum totus orbis sponte accurreret.

§. 4. Christus vero quod regnum eius non esset de hoc mundo, fugit in montem, nouo miraculo, ex oculis mirantium sese subducens. Simul etiam quorundam cupiditatem videtur improbasse, qui illo miraculo non ad virtutem & pietatem, sed ad spes nouas excitabantur, ut pulso veteri magistratu ipsi apud nouum gratia ac potentia pollerent. Iterum itaque fecerit *πάντων ἀνεχόμενος* quamuis à quibusdam libris abest *πάντων* iterum.

§. 5. Errant vero qui ex Christi fuga concludunt, nulli Episcopo, aut sacerdoti ciuilem potestatem permitti: & orbem bello permiscere, atque ad Ecclesiasticam iurisdictionem tollendam, suos principes adhortantur. Qua de I. 6. Politicorum satis disputauit. Quemadmodum enim Christus sua paupertate possessiones & patrimonia Ecclesiasticorum non damnauit, ita neque regno repudiando legem tulit, ut ne quis suorum regnaret, quamuis potestati spiritali facultatem non adiunxit. Atque ita nunc in Britannia res geritur, ut docet Sarauia p. 439. de variis ministrorum gradibus.

Idem Sarauia de imperandi auctoritate, & obedientia Christiana l. 2. c. 40. p. 99.

Adami Conzen in Euang. Tom. II.

Impie quidem ille traducit Christianos principes, eorum tamen imperium factum teetum esse cupit, ne eodem argumento conuelleret dominatum principis, cui tractatu suo adulari decreuerat.

V. 18. Syrus habet, *Mare autem intumescebat aduersus eos, propterea, quod magnus ventus perflabat.*

V. 17. Beza vertit. Cupide exceperunt.

V. 22. Controuersa lectio est. Brugensis hunc in modum ordinat. *ἐπέσω ἐπὶ τὸ ἐπέθενται οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ*. Legunt hanc pericopem plerique omnes hodie Græci codices, suffragantibus Syricis. Vnus porro Parisiensium octauus omittit, ad stipulantibus latinis: cui vult & Nonnus Græcus paraphrastes, dum illius loco addit *ἀπέμωσαν*, non nauigans (*ἐπὶ τῆς νηὸς πλεῖον ἀπέμωσαν*) nisi vna solum nauis non nauigans) in diuersum longe sensum. Porro facile potest pericope illa intelligi ex eo quod sequitur: Et quia non introisset cum discipulis suis Iesus in nauim, sed soli discipuli eius abiissent. Syriam legunt hoc pacto. Nisi illa, quam conscenderant discipuli: quod autem postremam est versus, sed soli discipuli eius abiissent, quia eis quæ præcedunt satis sit significatum, omittunt, similiter potuerit interpretes latinus, hoc *ἐπέσω ἐπὶ τὸ ἐπέθενται, οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ*, si quidem legerit prætermisisse, quia eis quæ sequuntur satis significatur.

V. 23. gratias agente. Syrus *בָּרַךְ בָּרַךְ* *cad barech, cum benedixisset*; & habet pro Domino Iesus.

V. 25. in Syro est *רַבִּי* *rabban* magister noster. Reliqua apud Mattheum exposita sunt.

Nouum miraculum turba vidit, cum sine nauigio sinum transiisse aduertit, ideo admirantur.

VERSUS 26.

Respondit eis Iesus, & dixit: Amen amen dico vobis: quæritis me non quia vidistis signa, sed quia manducaastis ex panibus, & saturati estis.

QUESTIO I.

Cur Christum turba sequeretur?

§. 1. Exprobat illis Christus non ideo sequi, quod signa viderent, sed quia manducaastis de panibus, & saturati essent. At initio Ioannes dixit v. 2. *Sequebatur eum multitudo magna, quia videbat signa, quæ faciebat.* Quomodo igitur Dominus dicit, eos non sequi, quia signa vident, Ioannes dicit eos sequi, quia signa vident? Hæc enim sibi repugnare penitus videntur.

Respondendum est. Miraculorum splendore, & multitudine attonitos initio secutos esse, admiratione, curiositate, & quodam pietatis instinctu; deinde cum vidissent miraculum omnibus vtilissimum, quo cibi assatum sine labore suppeditabantur, ut erant animo vili, & ad pastum abiecto, sola commoda spectasse; ventrem enim non miracula iam sequebantur. Valde enim procliuus est animus ut pietatem vertat in occasionem vtilitatis; impium dictum est, sed facto quotidie exprimitur.

μεγάλη δακτύλων ἡ γαστήρ.
Maximus Deorum est venter,

eius enim imperium magis, quam omnium numinum iussa auctant. Tale aliquid in Simone Mago cernimus. Visus ille signis, quæ apostoli faciebant, credit, & baptizatus est. Cum autem ad impositionem manuum ab illis videret dari Spiritum sanctum; ingentem, si sibi illa potestas conferretur, quæ factum se

Omnia sancta crebro ad vilitatem accommodantur.